

ZÁCHRANA A PREZENTACE
LIDOVÉHO KULTURNÍHO DĚDICTVÍ
ČESKOMORAVSKÉHO POMEZÍ

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Projekt „Metodika záchrany a prezentace lidového kulturního dědictví Českomoravského pomezí“ je podpořen z Programu švýcarsko-české spolupráce. Project „Methodology of Preservation and Presentation of Folk Cultural Heritage in Czech-Moravian Borderland“ is supported by a grant from Switzerland through the Swiss Contribution to the enlarged European Union.

Záchrana a prezentace lidového kulturního dědictví Českomoravského pomezí

Seminář Možnosti prezentace a udržitelné péče o památky lidové architektury
Zámecký pivovar v Litomyšli, 3. června 2016

Jiří Kmošek a kolektiv

Spolek archaických nadšenců

Institut lidového kulturního dědictví, z.s.

kmosekj@gmail.com

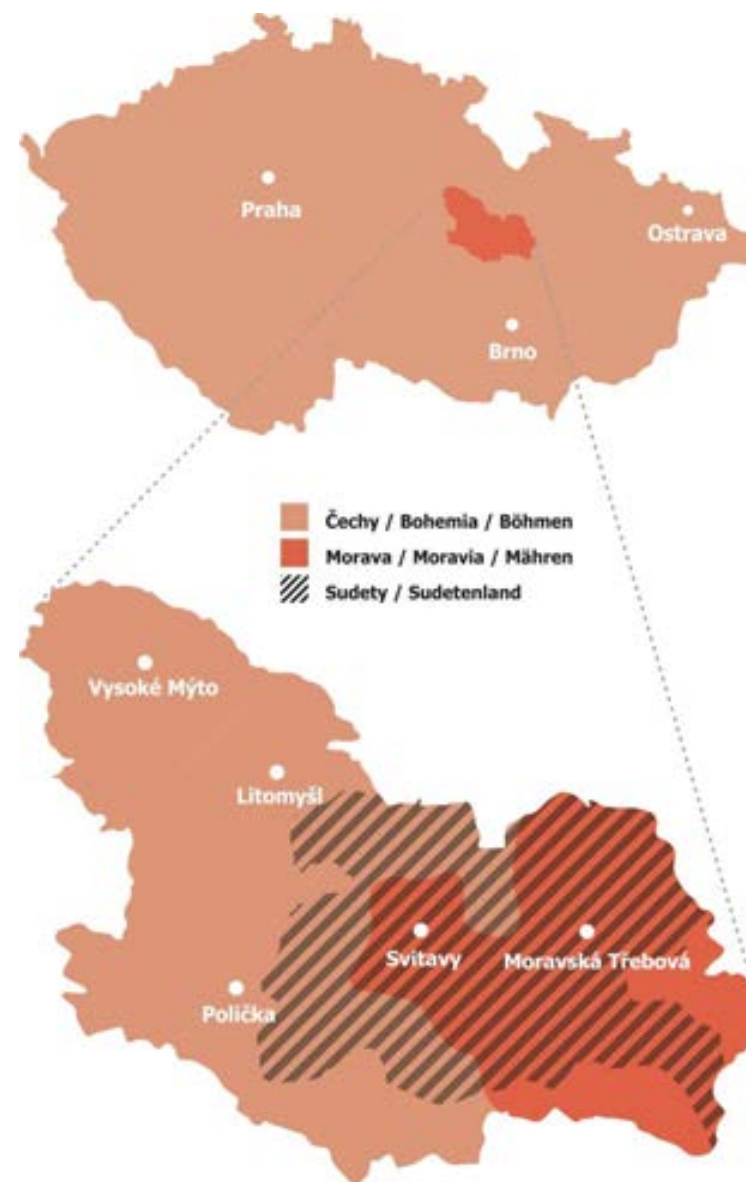
Lidové kulturní dědictví

- Soubor hmotných i nehmotných hodnot typických pro danou oblast
- Vzájemně provázané obory **lidového stavitelství, tradiční zemědělské obživy a řemesla**, které spolu s **duchovním prostředím člověka, jeho tradicemi, zvyky, věděním i vírou** vytváří významné mezníky ve formování lidské společnosti
- Zachování tohoto odkazu a praktické zkušenosti s lidovou kulturou v považujeme za nezbytné pro zachování paměti celého národa i (mnohdy násilně přerušené) vazby jedinců k regionu

Českomoravské pomezí

- Území na kterém sousedili od 13. do poloviny 20. století **Češi, Němci a Moravané**
- Region přibližně vymezený městy Vysoké Mýto, Litomyšl, Polička, Svitavy a Moravská Třebová
- Každá aktivita vedoucí k zachování a udržení projevů kulturního dědictví dané oblasti je přínosem nejen pro region, ale také dokladem o podobě venkovského života a lidové kultury v celoevropském měřítku

Realizátoři projektu

Spolek archaických nadšenců z.s.

- Spolek založen v roce 2009
- Spolek se věnuje praktickému přiblížení dříve běžných činností našich předků.
 - od roku 2012 koordinuje projekt Obnova zaniklých kaplí v oblasti Vysokého lesa
 - od roku 2012 provozuje Světnici čp. 8 - regionální středisko pro zachování a popularizaci rukodělných činností a řemesel

Institut lidového kulturního dědictví z.s.

- Spolek založen v létě roku 2015 za účelem reálně udržitelnosti a dodržení nastavených cílů
- Sdružuje odborníky z oblastí památkové péče, architektury, restaurování a muzeí v přírodě.
- Náplní činnosti Institutu je:
 - mapování a dokumentace dokladů lidové architektury
 - organizace seminářů pro odborníky i veřejnost
 - odborný dohled nad realizovanými projekty
 - publikační činnost zaměřená na tradiční zemědělství, lidová řemesla a lidovou architekturu atd.

Harmonogram řešení projektu

- prosinec 2014** – Spolek archaických nadšenců (SAN) upozorněn zástupci NPÚ Pardubice na havarijní stav vybraných lidových staveb v regionu Českomoravského pomezí
- leden 2015** – SAN vypracoval první koncepci projektu transferu a obnovy vybraných objektů
- červen 2015** - navázána spolupráce s Freilichtmuseum Ballenberg ve Švýcarsku a Metodickým centrem pro muzea v přírodě při Valašském muzeu v Přírodě v Rožnově pod Radhoštěm
- červenec 2015** – seminář Průzkum a dokumentace památek lidové architektury
- červenec 2015** – založen Institut lidového kulturního dědictví, z.s.
- srpen 2015** – transfer polygonální stodoly z Čisté na místo dočasného uložení
- srpen 2015** – transfer roubené sušárny na ovoce z Kamenného Sedliště na místo dočasného uložení
- září 2015** – transfer roubeného domu z Čisté na místo dočasného uložení
- od září 2015** – studijní cesty do švýcarského muzea v přírodě Ballenberg a příprava metodických materiálů
- listopad 2015** – seminář Transfer a rekonstrukce památek lidové architektury
- květen 2016** – zahájena obnova polygonální stodoly z Čisté na novém místě v Trstěnici

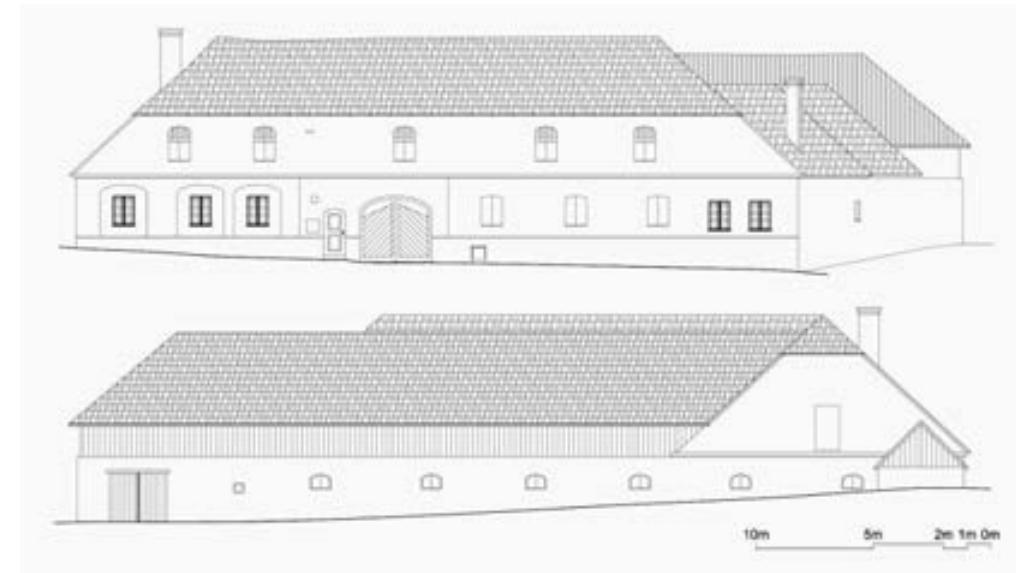
Ohrožené lidové stavby

- Zděná usedlost čp. 56 v Trstěnici u Litomyšle
- Polygonální stodola čp. 97 v Čisté u Litomyšle
- Roubený dům čp. 97 v Čisté u Litomyšle
- Roubený dům čp. 2 v Trstěnici u Litomyšle
- Sušárna na ovoce z Kamenného Sedliště

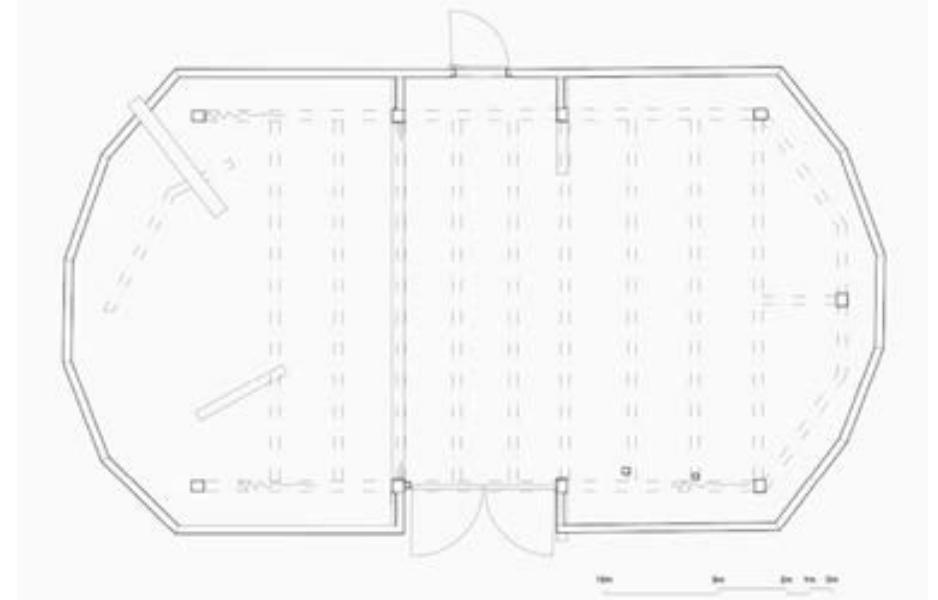
Zděná usedlost čp. 56 v Trstěnici u Litomyšle

- usedlost od pol. 16. st. nazývaná U Mikšíku
- klasicistní vesnická stavba z druhé poloviny 19. století
- zděná kamenná usedlost má uzavřenou lichoběžnou dispozici
- v severním a jižním křídle se nacházejí obytné prostory, v západním křídle klenuté chlévy a sýpka přístupná z pavlače, východní křídlo zaujímá klenutá maštál a chlévy
- usedlost se zachovala v původní podobě bez výraznějších stavebních změn
- zaniklá polygonální stodola severně od usedlosti, která byla v druhé polovině 19. století nahrazena zděnou stavbou na odlišném místě
- posledních několik desítek let objekt chátral a od roku 2016 probíhají na objektu rozsáhlé rekonstrukční práce

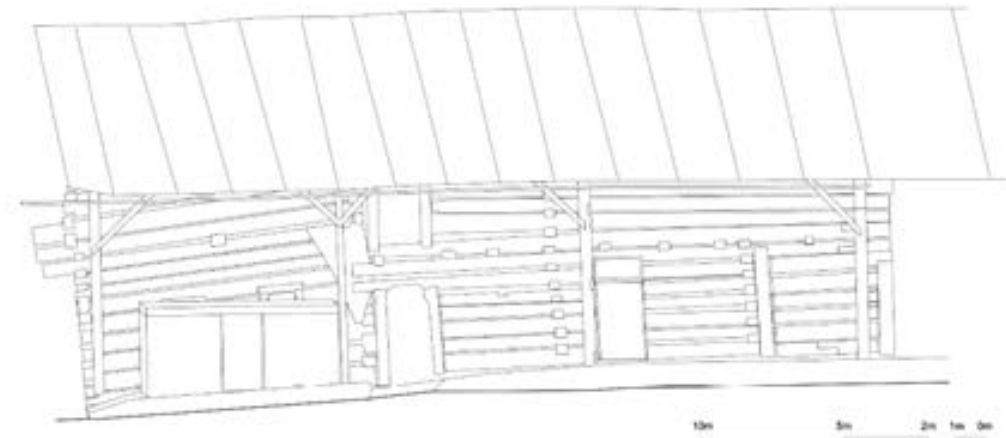
Polygonální stodola čp. 97 v Čisté u Litomyšle

- dendrochronologicky byly krov a obvodové stěny stodoly datovány do let 1697/1698
- v druhé polovině 19. století došlo k úpravám konstrukce krovu stodoly
- roubená konstrukce stavby byla usazena na opukové podezdívce
- dvoukřídlá točnicová vrata a jednoduchá svlaková vrátka sloužící k obsluze zvířecího potahu
- trojdílná dispozice – hliněný mlat a přístodůlky
- na jaře roku 2015 se stavba nacházela ve velmi špatném stavu, z velké části postrádala krytinu a konstrukce krovů byla z části zřícená

Roubený dům čp. 97 v Čisté u Litomyšle

- nejstarší zachovalá součást usedlosti čp. 97 v Čisté
- Většina konstrukčních prvků stavby dendrochronologicky datovány jednotně do let 1616/1617
- archaická trojdílná dispoziční skladba (světnice, centrální síň a komora)
- mimořádná hodnota stavby spočívá v autentickém zachování jádra domu včetně stavebních detailů (sedlové portálky s dveřmi točnicového typu)
- výrazněji byl objekt upraven jen v roce 1836 (výměnou okenních otvorů světnice, změnou otopného systému) a v první polovině 20. st. (nový krov)
- objekt se dlouhodobě nacházel ve špatném stavebně technickém stavu a obnova na místě nebyla možná

Roubený dům čp. 2 v Trstěnici u Litomyšle

- venkovská usedlost „U Vavrušků“
- usedlost tvoří starší roubený objekt a mladší zděná obytná partie, které spolu s trakty podstávají uzavírají obdélný dvůr
- k nejstarším dějinám stavby odkazoval letopočet 1597, který na dnes zaniklé podstáji zachytil Alois Jirásek
- konstrukce severní části roubeného domu byly dendrochronologicky datovány do let 1582-1584
- nynější konstrukce roubeného domu vznikla v 1. pol. 19. st. a roku 1827 byla zpevněna podstávkou
- modely usedlosti byly prezentovány na národopisných výstavách v Litomyšli a v Praze v letech 1894 a 1895
- usedlost je zapsána v Ústředním seznamu kulturních památek a od roku 1994 chátrá

Sub-projekt Metodika záchrany a prezentace LKD

- Projekt z velké části finančně podpořen z Fondu Partnerství švýcarsko-české spolupráce

Partneři projektu: Freilichtmuseum Ballenberg a MC při VMP v Rožnově pod Radhoštěm

Realizace projektu: 1. 7. 2015 - 30. 6. 2016

Realizátor projektu: Spolek archaických nadšenců

Cíle projektu:

- zvýšení kvality a potenciálu realizovaného projektu
- předání zkušeností, využití inovativních prvků a nových řešení dlouhodobě rozvíjených partnerskými institucemi

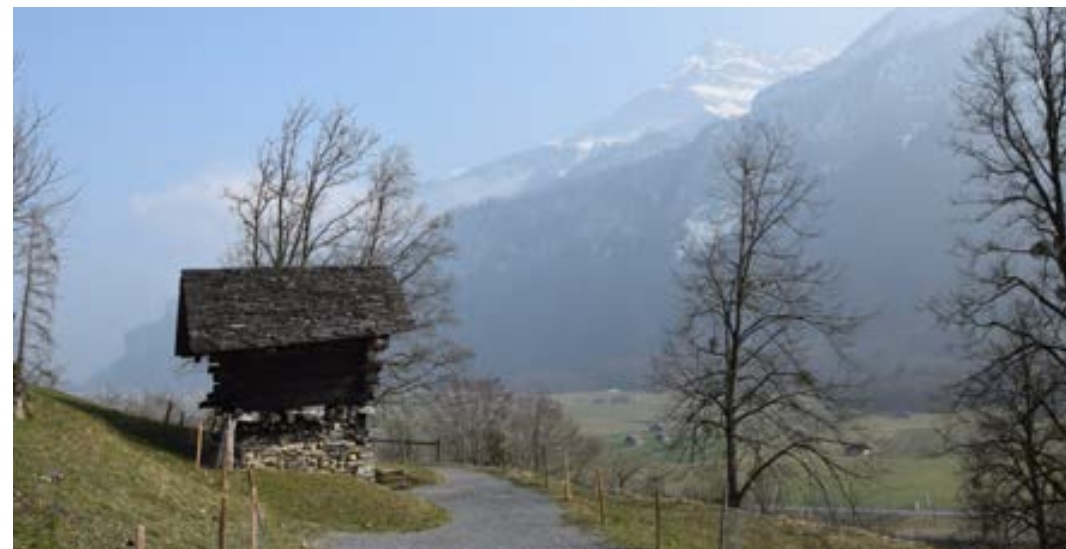
Sub-projekt Metodika záchrany a prezentace LKD

Akce:

- Asistence švýcarských expertů v ČR
- Studijní cesty českých zástupců do Švýcarska
- Odborný seminář *Průzkum a dokumentace památek lidové architektury* (7. – 10. 7. 2015)
- Odborný seminář *Transfer a rekonstrukce památek lidové architektury* (6. – 7. 11. 2015)
- Odborný seminář *Možnosti prezentace a udržitelné péče o památky lidové architektury* (3. – 5. 6. 2016).

Hlavní výstupy:

- Tvorba metodických materiálů - ilustrované publikace s texty v českém, anglickém a německém jazyce

Sub-projekt Záchrana polygonální stodoly

Realizátor projektu: Spolek archaických nadšenců

Financování: vlastní zdroje realizátora, Pardubický kraj, Lesy ČR s.p., Nadace Občanského fóra, dotace a sponzorské dary obcí Pardubického kraje a podnikatelských subjektů

Fáze I (04/2015 – 02/2016)

- průzkumné a dokumentační práce, zpracování projektu stavební obnovy a fyzický transfer objektu na místo dočasného uložení

Fáze II (03/2016 – 12/2016)

- rekonstrukce objektu

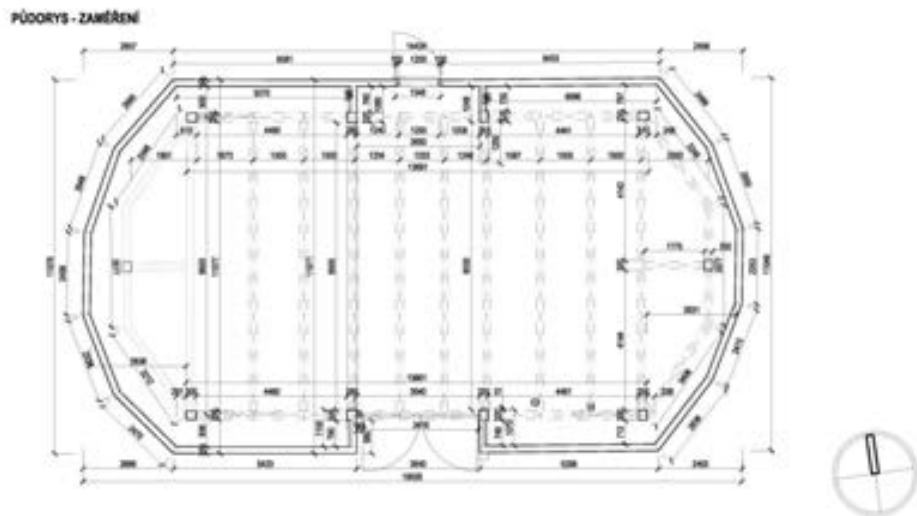
Fáze III (01/2017 – 12/2017)

- nahrazení provizorní krytiny tradiční krytinou ze slaměných došků

Sub-projekt Záchrana polygonální stodoly

- Cílem projektu je transfer a rekonstrukce dvanáctiboké polygonální stodoly z Čisté na novém místě u usedlosti čp. 56 v Trstěnici u Litomyšle
- Transfer na místo starší zaniklé polygonální stodoly
- Objekt bude sloužit svému původnímu účelu, tj. jako zázemí pro výrobu tradiční doškové krytiny a zemědělské produkci
- Objekt polygonální stodoly bude společně s dalšími obnovenými lidovými stavbami tvořit jádro nově vznikajícího muzea v přírodě – usedlosti čp. 56

Co plánujeme dál?

- Vydání tří odborných publikací (2016)
- Obnova roubené sušárny na ovoce (2016)
- Rekonstrukce usedlosti čp. 56 (2016-2018)
- Obnova roubeného domu z Čisté (2017-2018)
- Tvorba expozice lidového kulturního dědictví v objektu roubeného domu z Čisté (2018)
- Obnova roubené polygonální stodoly čp. 41 z Trstěnice (2016-2017)
- Tvorba naučné stezky v Trstěnici (2016-2017)
- Obnova tradičního hospodářství u usedlosti čp. 56 a zpřístupnění veřejnosti (2017/2018)

Odborné publikace

